

Een vrij onbekend verhaal...

De maatregelen t.a.v. buitenlandse inwoners van de Verenigde Staten tijdens de oorlog:

Alle Japanners werden gedetineerd (en er golden inperkende maatregelen tav Italianen en Duitsers)

In 2004 werd een voormalig detentie kamp geopend als herinneringskamp.

Ver slag van een bezoek.

Bezoek aan herinneringscentrum Manzanar, Carlifornie

Een stukje geschiedenis

In oktober 1940 kregen alle buitenlandse inwoners in de Verenigde Staten bericht dat ze zich jaarlijks moesten melden en adreswijzigingen doorgeven.

Er werden 91.858 mensen van Japanse afkomst geregistreerd.

7 December 1941 was de aanval van Japan op Pearl Harbour, en verklaarde President Roosevelt dat alle in Amerika geboren Japanners, en burgers of onderdanen van het Japanse Keizerrijk die leven in de VS en niet genaturaliseerd zijn, als vijanden beschouwd moesten worden.

8 December 1941: de VS verklaren Japan de oorlog en 11 december 1941 wordt de Westkust van de VS tot oorlogsgebied uitgeroepen.

Later in december moeten de “vreemdelingen” in Californië, Oregon, Washington, Montana, Idaho, Utah en Nevada alle kortegolfradio’s, camera’s, verrekijkers en wapens inleveren.

29 januari 1942 worden er “verboden zones” aangegeven: Duitsers, Italianen en Japanners worden verdreven uit deze gebieden.

4 februari 1942 worden er beperkte terreinen aangewezen waar deze mensen een avondklok hebben en niet meer dan 5 miles (= ± 7,5 km) van hun woning mogen reizen.

Kortom, net als de Duitsers hier deden met de joden werd ook daar de “salamitactiek” toegepast: steeds een beetje minder werd er toegestaan.

Evacuaties en gedwongen verhuizingen

23 maart '42: eerste evacuatieorder voor mensen met Japanse achtergrond, wel of niet Amerikaans staatsburger. Vóór 30 maart 1942 moeten ze hun huizen verlaten en bezittingen achterlaten of tegen veel te lage prijs verkopen. (Duitsers en Italianen worden niet in kampen gestopt.)

In juni '42 wordt er toch een bataljon van in Amerika geboren Japanners (Nisei) gevormd dat op Hawaii wordt ingezet. De eerste generatie Japanners, de Isei, waren toen al te oud.

Protesten

Intussen zijn er wel protesten: en is zelfs een proces aangespannen door een van de Japanners, een “Writ of Habeas Corpus” (het recht op onschendbaarheid van het lichaam en recht op vrijheid), hetgeen wel erkend is, maar in oorlogstijd niet kon gelden.

Ook zijn er protesten en stakingen in de kampen geweest en er vielen 2 doden en 11 gewonden bij de opstand in kamp Manzanar. Mensen die zich misdroegen werden naar een ander kamp, bij Tule Lake gestuurd. Ook jonge mannen en vrouwen die zich niet 100% solidair met de VS verklaarden.

Sommigen weigerden de loyaliteitsverklaring te tekenen omdat hun familie achter prikkeldraad werd vastgehouden. Dat waren wat oudere Japanners, die geen Amerikaans staatsburger hadden kunnen

worden. De jonge mensen die zich geheel loyaal verklaard hadden mochten toen ook in het Amerikaanse leger in een speciaal Japans bataljon en werden in Noord Afrika en Italië ingezet. Gebieden met veel risico's bleek later.

Camp Manzanar

Manzanar, is het eerste Relocation Camp. Het is gelegen vier honderd kilometer ten oosten van Los Angeles. In de woestijn: omringd door bergen: door de Sierra Nevada aan de ene en door het Inyo gebergte aan de andere kant.

Maart '42 worden de mannen erheen gebracht om barakken te bouwen. In april volgen de vrouwen en kinderen. De gezinnen waren toen weer bij elkaar. Tenminste... meestal.

Soms bleken de vrouw en kinderen naar andere kampen te zijn gestuurd.

Half augustus '42 zijn alle 110.000 burgers met Japanse achtergrond 'verplaatst' van de Westkust naar tien verder in het binnenland gelegen kampen.

Ik had jaren geleden al iets gelezen over het bestaan van deze kampen en dit stuk geschiedenis.

Toen we een jaar of tien geleden hoorden dat een familielid van onze in Californië wonende dochter zeer betrokken was bij deze eerste locatie vroegen we haar ons te waarschuwen als het herinneringskamp geopend was. Omdat het oorspronkelijke terrein was waar haar grootvader vroeger appelbomen had gekweekt (Manzanar betekent appelboomgaard in het Spaans) heeft zij met haar man en vele andere vrijwilligers tientallen jaren geknokt om toestemming te krijgen daar een herinneringscentrum van te maken.

Eindelijk kwam de toestemming en vorig jaar, 2004, is het geopend als nationaal monument.

Barakken in de woestijn

Manzanar ligt in het zuiden van Californië, niet ver van Death Valley en op de grens met Nevada, op een hoogte van 1300m. Het klimaat is er bar: zomers dikwijls hete zandstormen die overal in doordringen en temperaturen boven 40°C, 's winters onder 0°C.

Het kamp was 1,5 x 1,5 km² in oppervlakte.

De barakken waren ± 7 x 32 m, waarin vier wooneenheden à acht personen. Iedere unit had een deur en zes ramen. Als een gezin minder personen telde werd het met vreemden aangevuld.

Men kreeg een ijzeren bed, een strozak en twee dekens, waarvan er 's zomers één gebruikt werd om wat privacy te creëren. Later in het jaar kreeg iedere unit een kachel.

Er was geen wc of douche, die waren tussen de barakken in andere ruimten.

Later in het jaar kreeg iedere unit een kachel. Er was geen WC of douche, die waren tussen de barakken in andere ruimten, maar niet gesloten. Ook daar geen privacy.

Eten werd in groepen in de aangewezen kantines gedaan. Al gauw werden er van de blikjes van het voedsel afdekkingen van de gaten in het hout gemaakt, zodat het zand niet meer naar binnen kon waaien. Later werd wat meubilair gemaakt van hout dat van buiten werd aangevoerd.

Er was prikkeldraad om het hele kamp, met acht wachttorens die in het begin bemand waren door militairen met mitrailleurs, maar al in een vroeg stadium werd de bewaking overgedragen aan Amerikaanse burgers, waardoor het regime milder werd.

Appelbomen en Japanse tuinen

De geïnterneerden hadden veel vrijheden. Ze mochten pakjes ontvangen, ook wel bezittingen die hen door vrienden werden toegestuurd. (Oorspronkelijk mocht alleen mee wat ze zelf konden dragen, toen ze in bussen werden weggevoerd).

Er mochten zelfs vrienden komen logeren! Al na enige tijd mochten mensen, die familie of vrienden verder oostwaarts hadden, daarheen als ze woning en werk hadden.

Er werden scholen gebouwd, een kerk, een tempel, een ziekenhuis met 250 bedden, een bibliotheek. Een drukkerij begon met een eigen krant. Vrijwilligers kwamen helpen als artsen en onderwijzend personeel. Er werden clubs voor sport en ontspanning gestart, er kwam een kapper, een naaiatelier, er was een fotograaf die veel dingen heeft vastgelegd. (Het eerste fototoestel is clandestien gemaakt!)

Er was een postkantoor binnen het prikkeldraad, en een gemeentehuis. Een kinderdorp voor weeskinderen, een paar prachtige Japanse tuinen. Ongeveer 100 appelbomen van de oorspronkelijke boomgaard uit 1910 waren er nog en droegen toen nog vruchten. Er waren velden vruchtbaar gemaakt

voor groenten. Er werd een kippenhok en een varkensboerderij gebouwd. In 1944 kwam er een groot auditorium, waarin een sporthal en toneelruimte met podium. De graduations van de High School vonden hier plaats en dit gebouw is nu, na jarenlang als brandweerkazerne en garage in gebruik te zijn geweest, de museumhal waar van alles uit die oorlogsjaren te zien is: kranten, interviews, films, foto's en reportages van de eerste ontmoetingen van ex-gevangenen die met hun kinderen en kleinkinderen vorig jaar bij de opening waren.

Jaloers en boos

Wat er met mij gebeurde- nadat we door onze vrienden waren rondgeleid en hoorden wat daar allemaal mogelijk was geweest: ik was ontzettend jaloers, dat het daar voor de gevangenen zo goed was geweest: wat een luxe kamp was dat! Geen permanente doodsangst, geen gaskamers, geen martelingen, geen honger, geen afzondering van gezinsleden. En al die dingen die wèl konden! En dan te weten hoe mijn familie en nog 101.920 anderen in kampen hebben gezeten en zijn afgemaakt! Ik was jaloers en boos. Dat laatste niet terecht, want deze mensen hadden óók niets gedaan waarvoor ze zoiets verdienden, ze waren alleen jaren eerder uit Japan vertrokken om zich in de VS te vestigen en hun kinderen en kleinkinderen een beter leven te geven dan in Japan toen mogelijk was.

Het was dan ook een misverstand dat ik er steeds over had gedacht als aan "concentratiekampen" wat het letterlijk natuurlijk wel waren, maar niet in de Nazi-betekenis. Het waren geen vernietigingskampen.

Eind 1944 konden de mensen er al vertrekken omdat de Amerikaanse regering inzag dat ze geen mensen tegen hun wil vast kon houden.

Ze mochten alleen nog niet naar hun aan de Westkust gelegen woongebieden.

Manzanar was rond 1905 een florerende landbouw nederzetting met irrigatie geweest. Later, in 1929, kocht Los Angeles er landerijen op om de waterrechten daarvan te verwerven. Het water werd via een aquaduct naar Los Angeles geleid, de landerijen verdroogden en binnen 5 jaar was de stad Manzanar verlaten.

Na Pearl Harbour wisten ze in Los Angeles weer dat er watertoevoer in Manzanar mogelijk was en zo werd daar het eerste kamp gebouwd in de Owens valei (de staat pachtte de verlaten landerijen van Los Angeles).

Excuses en schadevergoedingen

In januari 1945 konden de kampbewoners terug naar hun vroegere woonplaatsen, waar ze door hun plaatsgenoten met de nek werden aangekeken. In augustus '45 zijn er nog 289 mensen die weg zullen gaan. Iedereen krijgt \$20,- reisgeld mee.

In 1988 wordt een wet van kracht, door president Reagan ondertekend, dat de regering haar fout erkent en een vergoeding in het vooruitzicht stelt van \$ 20.000. In 1989 heeft president Bush Sr. aan alle nog levende voormalig geïnterneerden een brief met excuus gestuurd voor het aangedane onrecht. Ze konden toen allemaal Amerikaans staatsburger worden. Zet daar tegenover dat de Nederlanders uit het voormalige Nederlands-Indië nog steeds wachten op enige vorm van excuus van de Japanse regering.

Laat staan dat er een vergoeding wordt uitgekeerd!

Natuurlijk is er nog veel meer over te vertellen.

Wil je uitgebreidere informatie over Manzanar, dan is die te vinden op www.nps.gov/manz.

Verder een boek: Farewell to Manzanar, geschreven door Jeanne Wakatsuki, die er als kind zat, en haar man James D. Houston (Laurel Leaf Books 1973 en 1993). En in het Nederlands, over een meisje dat de familie zoekt van haar overleden vader die als jongen in een ander kamp gezeten heeft, nl. in Tule Lake: Kimiko, half Japans, half Westers, door Hadley Irwin. In 1988 vertaald en in 1990 door Panter pockets uitgegeven.

Edith Nagel-Ossendrijver
mei 2005